

Kassem Khadouj tykkää, kun joku tulee käymään – vaikka sitten ilmoittamatta. Yksin ollessa aika kuuluu suurelta osin sängyllä makoillen.

KITKERIÄ PÄIVIÄ PAKOLAISLEIRISSÄ

Kassem Khadouj ja Fatima Al-Jarshi tietävät kokemuksesta, millainen ikäihmisten asema on Libanonin palestiinalaisleirissä.

teksti ja kuvat HANNA HIRVONEN

Palestiinalaisleirissä Libanonissa kyllään sopii mennä yllättäen. Kassem Khadouj (s. 1939) herää päiväunilta ja sanoo antavansa haastattelun mielellään. Mies on kotoisin Haifasta ja muistaa Palestiinasta yhteisöllisyyden. Sen, että Palestiinassa kenenkään ei tarvinnut nähdä nälkää.

– Jos jollain ei ollut maatilaa, maatilalliset antoivat hänelle omasta sadostaan. Kaikilla oli maha täynnä. Meidän perheemme kasvatti viljaa ja vesimelonia.

Kassemin tehtävä oli paimentaa lampaita.

Elämä muuttui täysin, kun Israel perustettiin Palestiinaan vuonna 1948. Tuolloin yli 700 000 palestiinalaista, Kassem perheineen heidän joukossaan, karkotettiin tai pakeni kodeistaan. He menivät palestiinalaisalueille, eli Gazaan tai Länsirannalle, tai naapurimaihin, eli Jordaniaan, Syyriaan tai Libanoniin.

Kassem perhe kulkui aluksi eri alueilla Libanonissa, pysähtyi paikkoihin parin kuukauden tai vuoden ajaksi.

Kotityöt tyttären vastuulla

Nykyisin koti on Bourj El Shemalin pakolaisleirissä. Betonisissa rakennuksissa, kapeiden katujen varrella asuu yli 20 000 ihmistä. Toisinaan – esimerkiksi silloin, jos Libanonin ja Israelin rajalla on levotonta – ulkopuolisten on haettava lupa pakolaisleirissä käymiseen Libanonin armeijalta. Leirissä kuulee paikkaa luonnehdittavan myös suureksi vankilaksi.

Fatima Al-Jarshi (oik.) on iloinen tavatessaan sosiaalityöntekijä Fadia Shabanin. Juttua riittää esimerkiksi Al-Jarshin unesta, jossa hän näki vanhempiansa kotimaan. Yhdessä voidaan myös vitsailla ja nauraa.

– Elämä on kitkerää, Kassem Khadouj sanoo elettyään pakolaisena yli 70 vuotta.

Bourj El Shemali on Etelä-Libanonissa. Kilometrejä seudulle, jossa Khadouj on syntynyt ei taida olla sataakaan. Libanoniin mies ei ole koskaan tuntenut kuuluvansa.

– Tästä valtiosta ei ole tullut minulle kotia.

Khadouj kertoo, että hänen vieressä huoneessa lepäilevä vaimonsa on vakavasti sairas, eikä pysty liikkumaan ilman apua. Pariskuntaa auttaa oma tytär, jonka vastuulla ovat myös kaikki kotityöt.

– Tytär on itsekin sairas. Emme voi kuin ihmetellä, kun hän vie meitä lääkäriin, tekee ruokaa ja siivoaa.

Kotona on hämäävä ja kostea, mutta siistiä. Kraanasta tulee suolaista vettä. Ruokiin ja juotavaksi tarkoitettu vesi tuodaan muualta. Sähkö on kallista, mutta katkeilee. Sähköön menee huomattava osa perheen rahasta.

Neljä sukupolvea pakolaisuutta

Palestiinalaiset ovat syrjittyjä työmarkkinoilla Libanonissa. Maassa on lakeja, jotka sulkevat heitä etenkin korkeakoulutusta vaativien työpaikkojen ulkopuolelle. Köyhyys perheissä on piinaavaa ja toimeentulo koostuu usein monesta pienestä lähteestä. Kassem Khadouj sanoo, että YK:n palestiinalaisjärjestö UNRWA:lta saadaan yhtä perheenjäsentä kohden, kolmen kuukauden välein, 45 000 Libanonin puntaa (alle 30 euroa).

– Odotamme rahaa aina. Meidän täytyy ostaa riisiä, soakeria ja teetä.

Pariskunnalla on kaikkiaan seitsemän lasta ja toisinaan joku heistä antaa rahaa. Joskus Khadouj työskentelee viljelyksillä pakolaisleirin ulkopuolella. Kausittaisia töitä on löytynyt muun muassa banaanien sadonkorjuussa. Nykyisin miehen kunto kestää työskentelyä enää harvoin.

Mies harrasti aiemmin dabkea, Levantin alueen rytmikästä kansantanssia, Beit Atfal Assumoud (BAS) -kansalaisjärjestön tanssiryhmässä. Vointi ei enää salli tanssia, mutta muistot harrastuksesta hymyilyttävät.

Perhettä on Libanonissa jo neljässä sukupolvessa. Aikuisista lapsista kaksi on rakentanut kotinsa vanhempiansa katolle. Iloa elämään tuovat suvun pienimmät, jotka käyvät mielellään kylässä. Tullessaan he antavat suokon isoisoisänsä molemmille poskille.

Kun kysyn tulevaisuudesta, Khadouj sanoo, että osaa haaveilla vain paluusta Palestiinaan.

– En ole nähnyt hyvää päivää sen jälkeen, kun lähdimme. Olisin tyytyväinen, jos saisin mennä Palestiinaan, vaikka joutuisin asumaan kadulla ja syömään pelkkää multaa.

Juttusilla sosiaalityöntekijän kanssa

Myös Bourj El Barajnehin pakolaisleirissä, Libanonin pääkaupunki Beirutissa, asuva palestiinalaisnainen, Fatima Al-Jarshi (s. 1953) on mielissään, kun joku tulee kylään. Silloin hän puhuu paljon ja nopeasti – menneisyydestä, nykyisyydestä, elämästä, kuolemasta, mistä vain. Yksinäisyyden tunne helpottaa hetkeksi.

BAS:in sosiaalityöntekijä Fadia Shaban istuu seurassa yleensä pitkään. Hänen mielestään Al-Jarshin kanssa jutteleminen on tärkeää. Etenkin, kun nainen on ollut suurimman osan elämästään hiljaa.

Fatiman sairastuminen 4-vuotiaana aiheutti vaikeuden tuottaa sanoja. Äiti vei lääkäriin, mutta määrättyjen lääkkeiden sijaan olisi tarvittu puheterapiaa. Kun oma puhe on hävettänyt, Al-Jarshi on välttellyt sosiaalisia tilanteita.

– Nyt minulla on joku, jonka kanssa puhua. Joku, joka kuuntelee, hän hymyilee.

Suojelevan isän ideota

Fatima Al-Jarshin juuret ovat Palestiinassa. Hänen vanhempansa pakenivat Libanoniin vuonna 1948, Israelin perustamissodan aikaan. Libanonissa on kaikkiaan 12 virallista palestiinalaisleiriä. Aluksi vanhemmat asuivat Rashidien leirissä Etelä-Libanonissa, jossa Fatima syntyi. Kun tyttö oli 3-vuotias, perhe muutti pääkaupunkiin, yli 40 000 asukkaan Bourj El Barajnehin pakolaisleiriin.

Lapsuudestaan Al-Jarshi muistaa kyläilyt serkkujen luona ja leikit lentokentälle vievän tien varressa. Koulua Fatima ei isän toiveesta käynyt. Isä pelkäsi, että Fatimaa kiusattaisiin epäselvän puheen takia ja piti tytön mieluummin kotona. Al-Jarshi toteaa nyt, että isä teki päätöksen rakkaudesta.

Työelämästä puhuminen nostaa hymyn Al-Jarshin huulille. Hän oli työpaikallaan, libanonilaisella makeistehtaalla, pidetty henkilö.

– Isä ei halunnut minun menevän töihin leirin ulkopuolelle, mutta äiti puhui sen puolesta, että minun olisi hyvä käydä muuallakin.

Köyhyys koettelee vatsaa

Harrastuksenaan Fatima Al-Jarshi kävelee mielellään: lyhyitä matkoja pakolaisleirissä tai pidempiä vaikkapa lentokentän suuntaan.

– Kun näen muita ihmisiä, enkä vain istuskele kotona, tunnen olevani elossa.

Kun vanhemmat vielä elivät, Al-Jarshi asui heidän kanssaan. Kun vanhemmat eivät enää pärjänneet ilman apua, tytär piti heistä huolta. Nykyisin nainen asuu yksikseen. Hän ei halunnut avioitua tai saada lapsia. Hän ajatteli, että lapsia saatettaisiin kiusata hänen epäselvän puheensa takia.

Al-Jarshi kertoo selviytyvänsä kodin arkisista askareista omaa hidasta tahtiaan. Lattian pesu yhden huoneen ja keittiön kodissa saattaa viedä viisi tuntia. Se ei huoleta, mutta nainen on surullinen siitä, että rahat eivät riitä elämiseen. Hänellä on sairauksia ja lääkkeisiin kuluu suuri osa käytettävissä olevasta rahasta. Toisinaan jou-

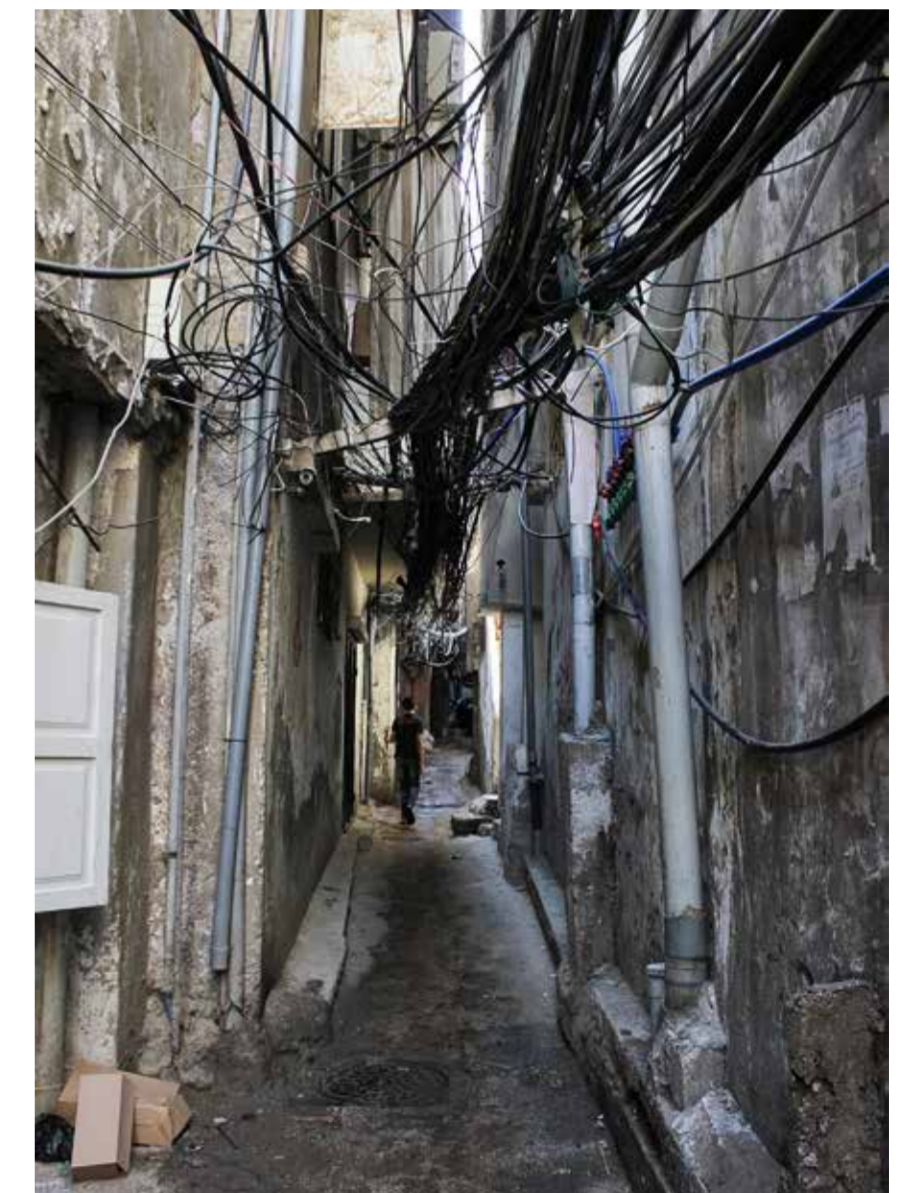
Kummeja kaukaa

JUTTUUN HAASTATELLUILLA ikäihmisillä on kummit Suomesta. Kummi tukee palestiinalaisvanhusta taloudellisesti, 30 eurolla kuukaudessa. Halutessaan kummi saa lahjoittaa enemmänkin. Haastatellut kertoivat tuen olevan merkittävä. Sillä voi ostaa vaikka kuukausittain tarvittavat lääkkeet. Tärkeää haastatelluille on myös tietää, että joku ajattelee ja välittää heistä.

Kummeja etsii Arabikansojen ystävyysseura (AKYS). Kummiksi haluavan kannattaa olla yhteydessä Sirkku Kivistöön puhelimitse 0400 457493 tai sähköpostilla sirkku.kivist@gmail.com. Paikallisen yhteis-

työjärjestön, Beit Atfal Assumoudin (BAS), sosiaalityöntekijät valitsevat tuen saajiksi ihmiset, joiden elämäntilanteeseen tarvitaan eniten apua. BAS toimii kymmenessä pakolaisleirissä Libanonissa. Järjestö tekee esimerkiksi sosiaali- ja mielenterveys-töitä.

AKYS:in kummivanhustyö aloitettiin viitisen vuotta sitten. Kahdellakymmenellä palestiinalaisvanhukseksi on kummi Suomesta. Kummisopimusta tehtäessä kummiksi ryhtyvä päättää, haluaako olla yhteydessä kummivanhukseensa. Jotkut kirjoittavat kirjeitä, osa on vierailut Libanonissa.

Bourj El Barajneh on kuormittunut pakolaisleiri. Korkeimmat asuinrakennukset ovat kahdeksankerroksisia. Kadut rakennusten välissä ovat paikoin pimeitä ja kapeita. Sähköjohtot roikkuvat rakennusten ulkopuolella.

”

”Tästä valtiosta ei ole tullut minulle kotia.”

tuu olemaan pari päivää ilman ruokaa.

Al-Jarshi tietää kokemuksesta, että apu perheettömälle on Libanonin palestiinalaisleirissä vähäistä. Toisinaan käy tuuri. Kerran, kun Al-Jarshi oli kävelyllä, eräs libanonilainen nainen alkoi jutella. Naisesti tuli kuin avulias perheenjäsen, kunnes hän muutti Yhdysvaltoihin. Nykyisin Al-Jarshia auttaa säännöllisesti BAS. Järjestön kautta on löytynyt ystäviä työntekijöistä ja kummi Suomesta.

Toimittaja Hanna Hirvonen vieraili Libanonissa viime syksynä.